

I

SIIRI KETTUNENOVÁ SE PROBUDILA a pomyslela si, že vidí noční můru. Stála vedle postele, ztuhlé nohy měla vražené do trepek, šedivé vlasy rozčuchané a upírala zrak na lesklou, jasně červenou stěnu před sebou. Uvědomila si, že žije, v levém uchu jí totiž znělo známé dvoučárkované a.

„Dobré ráno, Siiri! Dnes má službu: žádný personál! Pro informace o průběhu noci zvolte 1!“

Siiri se zkusmo dotkla jedničky. Nakreslená číslice tančila, smála se a vedle ní se pitvořil obličejík nějakého trpaslíka. Siiri s chytrou stěnou komunikovala. Nebyla to televize ani počítač, dokonce ani tablet, který by se podobal Irmině zelené placce, ale stěna oplývající neomezenou měrou rozumu. Do života starého člověka vnášela bezpečí a obsah. Jenže Siiri se tak třásla ruka, že jednička zpočátku na dotek vůbec nereagovala. Nakonec nezbývalo než si ji podepřít druhou rukou a pekelně se soustředit, aby se do roztančené číslice jakžtakž ukazováčkem strefila. Jednička se za své zvolení vděčně uklonila.

„Na lůžku 8 hod 25 min. Spánek 7 hod 5 min. Úhrnná doba klidného spánku 3 hod 47 min. Účinnost spánku 88 %. Občasné

chrápání 27 min. Počet pohybů 229, trvání 1060 sek. Periodické pohyby končetinami 0. Stresové reakce 25 %.“

Z obsahu té vesele usměvavé informace nerozuměla ničemu. Mělo ji znepokojoval, že se za osm hodin a pětadvacet minut pohnula 229krát? Bylo to příliš málo, nebo příliš moc? Chrápání jí pobavilo. Vždycky manželovi vyčítala, že chrápe, a teď měla sama stejný problém. Ačkoliv její muž pochopitelně chrápal pořád, nikoliv občas. A také usínal tak rychle, že okamžitě začal zařezávat a vydržel to na plné obrátky až do rána. Siiri si hluboce povzddechla při vzpomínce na milovaného manžela, po jehož boku spala ve společné posteli sedmapadesát šťastných let, navzdory chrápání.

„Pro další informace o své osobě zvolte I!“

Chytrá stěna ji vytrhla z posmutnělého zamyšlení. Očividně jí toužila sdělit něco důležitého, když tak nadšeně publikovala. Na obrazovce se vrtěla jakási postavička z kresleného seriálu, možná medvěd, pokud to nebyla rybka. Legračně nadsakovala, aby rozespalou stařenku po ránu probrala a upoutala její pozornost.

Siiri se soustředila na polapení laškující jedničky. Chtěla vědět, co o ní chytrá stěna ví.

„Dnes se dožíváte 97 let! Nové probuzení blahopřeje!“

Jako kdyby to sama bez připomenutí nevěděla. Sedmadvadesát se rovnalo téměř stovce. S Irmou dospěly k závěru, že ony dvě se dožít stovky nemíní. Z toho by vzešly jenom potíže. Třeba jedna paní ze spodního patra budovy A dostala předvolání na pravidelnou prohlídku do dětské poradny. K testům motorické obratnosti a psychické zralosti prý zvali všechny pětileté, a protože paní bylo sto pět, počítačový systém ji považoval za předškolačku. Stroj prostě čísla jdoucí nad stovku nebral

na vědomí. Podle Siiri měla paní do té poradny zajít. Ona osobně by rozhodně šla, protože ty testy jsou zábavné. Musel se nakreslit trojúhelník a projít se po rovné čáře. Pro člověka ve věku sto pěti let nic snadného. Jenže paní nikam nešla, ztropila kvůli tomu obrovský povyk a stěžovala si na všech místech, a umřela dříve, než její stížnosti doputovaly ke správnému úředníkovi.

„Srdečné díky,“ pronesla Siiri k chytré stěně, která jí na počest narozenin vnucovala obrázek zářivě šarlatových růží.

Siiri nazdařbůh zapíchla ukazováček do chytré stěny, neboť dosud nezjistila, kde přesně se ta vymoženost nachází a jak by ji měla ovládat. Takhle to teď bylo v Podzimním háji se vším: Muse-lo se šmrdat prstem po nejrůznějších plochách a píchat do nich. Všude se nalézalo obrovské množství rozumu, jenom ťup – a rázem se stalo něco náramně chytrého. Siirinu malou dvougarsonku zaplnily sondy, čidla, čipy, vysílače i kamery, které sledovaly její život. Dokonce někde v útrobách matrace bděl i onen ostražitý vynález, který – nemaje co lepšího na práci – ji ve spaní ustavičně hlídal a počítal každý její pohyb. Kdyby spadla a dostatečně svižně se nezvedla, mozkové závity v podlaze by vyslaly zprávu na centrální pohotovost, odkud by se přihnala sanitka se zdravotníky, kteří by jí pomohli postavit se na nohy. Tím se zajišťovalo, že staří lidé neumírali na zemi. Ve Finsku vládla názorová shoda, že umřít na zemi ve vlastním bytě je větší tragédie než skonat na nemocničním lůžku. O tom se onehdy emotivně diskutovalo i na zasedání sněmovny, na něž se s Annou-Liisou a Irmou často společně dívaly.

Život v chytrém bytě přinášel i hodně zábavy, pokud se člověk dokázal vstřícně naladit na překvapení, která mu přístroje uchystaly. Například návštěva ledničky znamenala vždycky velké dobrodružství. Siiri nikdy netušila, co jí lednice tentokrát poví.

„Vyhodte. Okamžitě. Zkažené. Mléko. Půl. Litru. Poslední. Den. Spotřeby. Dnes.“

Siirina lednice byla mladá žena, docela rázná, leč drobet překypující vlastní povýšeností. Irma si do své ledničky vymínila hlas staršího muže, a to byla teprve legrace, neboť se ukázalo, že její lednice je někdejší hlasatel, jehož znaly z hlášení valutových kurzů a předpovědí počasí ve vysílání Finského rozhlasu před drahně lety. Irma okamžitě začala lednici titulovat „můj kavalíre“ a marně se ho snažila naučit říkat „bááábovka“ místo pouhého „bábovka“.

„To i papoušek je chytřejší,“ prskala zlobně, když usilovná výuka nepřinesla kýžený výsledek.

Mluvící lednice se zprvu jevila jako pouhé povyražení, jež vylepšovalo náladu, když člověk neměl kočku nebo partnera, ale v podstatě šlo o ochranu starých lidí před otravou a průjmem. Našlo se docela dost lidí, kteří snědli zkažené jídlo, protože se nepodívali na datum spotřeby. Nebo zapomněli, že jim v lednici zbyl z předešlého týdne kousek lososa, který se změnil v zelený sliz. Něco takového páchlo natolik ohavně, že u jedné paní dokonce spustil detektor pachů tak příšerný randál, až se všichni domnívali, že byl vyhlášen protiletectký poplach.

Půl litru čerstvě prošlého mléka Siiri vypila na začátek snídání, aby lednici uklidnila. Kdykoliv se do ní pokusila strčit něco, co se mělo sníst především, začala lednice protivně naříkat a ona nevěděla, jak ji uchlácholit. Vaničky předsmažených jater představovaly ustavičný problém.

„Nedodržujete pokyny. Nedodržujete pokyny. Nedodržujete pokyny,“ dokázala lednička opakovat i několik hodin a vytrvale kladla stejně přehnaný důraz na počátek každého slova. Na to

by mohl starý člověk i zemřít – ztratil by chuť do života a ochromený ledničkovým kázáním by se na židli u jídelního stolu celý zmučený utrápil nad rendlíkem mírně prošlých jater, zakoupených ve slevě.

„Já raději poslouchám kázání ‚svého kavalíra‘ než ty dobrovolné pracovnice,“ prohlásila by Irma, kdyby se tohoto rozhovoru účastnila v reálném čase on-line. Tahle slova používaly v Podzimním háji křehké květinčky, které zdejší obyvatelé učily, jak se přizpůsobit novému životnímu prostředí. Skutečný personál už tu nebyl. Žádné tělocvičky Janičky ani instruktorky, žádné pomocné síly v kuchyni, žádná socionomka, žádný správce objektu, žádné sestry, a dokonce ani praktikantky z teoretické větve studijního oboru pečovatelsství nebo imigrantky, dočasně najaté ve jménu posthospitalizačního uvykacího procesu, jenom samé přístroje a bezpočetný houf dobrovolných pomocnic, které začovaly obyvatele, jak si užívat automatizace.

Podzimní háj už nebyl jen tak nějaké terminální centrum pro přestárlé v helsinské čtvrti Munkkiniemi. Víc než rok trvající renovace se oproti původním očekáváním ukázala být mnohem širší. Nezůstal tu kámen na kameni a výsledek koupila mezinárodní burzovní společnost. Z domu s pečovatelskou službou se stal pilotní projekt monitorované péče o seniory, jehož založení a činnost podporovala tři různá ministerstva. Politikové i podnikatelé věřili, že proměna seniorů v laboratorní pokusná zvířátka přinese záchranu státu a v budoucnu globálně vyřeší nejvýběšnější problém zeměkoule – seniory. Finsko se vymaní z hospodářských těžkostí, až všestranná zdravotnická a pečovatelská technologie dobude svět a opět ukáže, jakých zázraků je finský inženýr schopen.

„Tohle je naše poslední služba státu,“ říkala si Siiri, zatímco po snídani utírala stůl starou nohavicí od pyžama. Snědla jedno vejce natvrdo a žitný celozrnný suchar, musela se nutit, protože hlad už necítila a jedla spíš z povinnosti.

V tu chvíli se na chytré stěně objevila v nadživotní velikosti Irmina hlava, úplně jako by Irma slyšela, že si Siiri v obklopení čidel a udělátek cosi mumlá pro sebe. Bílé kadeřavé vlasy jí trčely do všech stran, v koutku úst jí uvázly drobký bááábovky a v uších měla velké brilianty.

„To je pekelný krám!“ zahulákala, ale nedívala se na Siiri, nýbrž šlehala pohledem kamsi do strany. „Propánakrále! Řekni své jméno a stiskni enter... Co je to za blbost?“

Zazněla podivná rána a Irma na okamžik zmizela ze stěny. V pozadí burácela Mozartova *Figarova svatba*. Siiri se na chvíli zaposlouchala a poznala první dějství. Hrabě Almoviva objevil páže Cherubína, kterak se ukrývá v pokoji komorné Zuzanky v křesle pod příkrývkou. Načež se Irma vrátila a svůj pichlavý pohled zabodla doprostřed displeje, jako by se na Siiri notně zlobila.

„Ir-ma Län-nen-lei-mu-o-vá. Enter! Jak ta zatrolená stěna funguje? Ententýky dva špalíky, já chci odsud pryč. Vždyť se nedostanu ven ani z vlastního bytu! Pomozte mi, pro lásku boží. Existuje ještě na světě nějaký správce objektu, kterému se dřív říkávalo domovník? Slyší mě někdo?“

Irma se vytratila kamsi ze záběru kamery, ale Siiri dobře slyšela jak její hartusení, tak ono všeobecné překvapení, jež u hraběcího dvora vyvolal nález Cherubína v nesprávném pokoji. Nejvýše mečel tenor intrikánského učitele hudby. Irmy se zmocňovala čím dál větší panika, vykřikovala sprostá slova, vzdychala a hořekovala, a každou chvíli se před kamerou mihla její rozježe-

ná hlava. Najednou hudba skončila, jako když utne. Rozhostilo se ticho, přímo děsivě bezhlasé, než Irma začala zpívat vysoce a hlasitě *Pietà*, *signore* od Alessandra Stradelly. Siiri na sebe hodila župan a vyrazila kamarádku spasit.

II

IRMU NESKONALE PŘEKVAPILO, že se Siiri dostala do jejího bytu vlastním klíčem. Tedy on to vlastně nebyl žádný klíč, ale malý knoflík, který otvíral dveře jako mávnutím kouzelného proutku a dalo se jím platit v jídelně i v Koutku samoléčby v přízemí. Knoflík o nich věděl všechno – lépe než ony samy. Už si nemusely pamatovat ani rodné číslo, což pro mnohé bezesporu znamenalo úlevu. U dveří do bytu stačilo jen zamávat knoflíkem před krabičkou na zdi. Ale předtím pochopitelně bylo nutné ten zpropadený knoflík najít. Leckdo si ho pověsil na krk, část nechápala rozdíl mezi knoflíkem a monitorovacím náramkem, Irma si ho zpravidla někam založila a Siiri si ho připnula k řemínku náramkových hodinek. Mávání před krabičkou pokaždé zabralo spoustu času, protože čtecí zařízení nemívalo náladu hned poslechnout, k probuzení se nechávalo přemlouvat a člověk se musel knoflíkem všelijak ohánět. Pokud mávání proběhlo úspěšně, na krabičce se rozsvítilo zelené světýlko a tomu, kdo chtěl dovnitř, se dveře pomalu a nepřátelsky otevřely přímo do obličeje. Žádné dveře se už neotvíraly jednoduše za kliku, k sobě, nebo od sebe.

„No, jen pomysli na ty nešťastníky, kteří se živili výrobou cedulek na dveře, těch nálepek s nápisy SEM nebo TAM. To oni

teď jistě budou všichni nezaměstnaní, co? Je to vážně zvláštní. Při vynalézání se vynaleznou vymoženosti, které lidem seberou práci. A co teprve ti chudáci, kteří měli v popisu práce lepit nálepky na dveře?“ brblala Irma, načež začala poletovat po kuchyni a tvářila se, jako by měla v úmyslu Siiri něčím pohostit, jenže ji nenapadlo čím.

„Klidně si dám bááábovku,“ pomohla Siiri kamarádce. „Nebo jsi ji k snídani už celou snědla?“

Irma se na ni polekaně otočila a téměř zlostně vyštěkla: „Jak víš, že jsem měla k snídani bááábovku? Copak se to taky psalo na nějaké idiotské stěně, aby to všichni věděli? Já se tady zblázním. Podle stěny jsem spala s účinností osmasedmdesát procent, ačkoliv si jasně pamatuju, že jsem celou noc nezamhouřila oka.“

Irma nedokázala snést pomýšlení, že ji někde někdo ustavičně sleduje. Proto sem přece namontovali všechny ty antény a kamery: Kdosi kdesi sedí a dohlíží na všechno, co dělají, dokonce i během spaní. I teď je tam někde nějaký člověk, který otupěle civí na jejich ranní pachtění. Možná je to bývalý lepič cedulek TAM nebo některá z propuštěných tělocviček Janiček. Irma ani trochu nepochybovala, že džungle čidel v Podzimním háji vychází zdejší obyvatele pěkně draho. Kdo jiný by to všechno platil, když ne oni? Peníze, které na projekt poskytl stát, pokryly jen rozběh a stavební práce. Základním cílem bylo představit trhům v Indii a Jižní Americe nová centra monitorované péče o seniory a shrábnout exportní dotaci ministerstva práce a hospodářství.

„Máš drobky od bááábovky na puse,“ usmála se Siiri vlídně, když se Irma nadechla.

„Aha, tak jo. Vadí ti to? Přinesu si servítek, měla bych ho mít někde tady na stole. Proč není na stole? Ten růžový, s rozkošně vyšitým monogramem. Zásnubní dárek, z odolného krásného lnu. Nebaví mě dávat ho pořád do prádla, proto je jeho místo tady na stole, tady, kde jím. Proč jsi zrovna teď musela přivést řeč na drobký z bááábovky? Co když si je utřu jenom rukou? Takhle. Je to lepší? Kde jsme to skončily?“

Siiri v sobě nenašla sílu Irmě prozradit, že ji s drobečky na puse omylem viděla už na své stěně. Jejich byty byly propojené nějakým nebeským kanálem, aby se mohly navzájem kontaktovat – jak zněl termín –, aniž by opustily vlastní pohovku. Možná by se takovým stěnovým kontaktem dalo proniknout do bytu ke komukoliv, kdyby to člověk uměl a chtěl. Irma a Siiri se mohly pomocí svých knoflíků dostat jedna k druhé a také do bytu Anny-Liisy. Pro jistotu – co kdyby čidlo usnulo a druhá by právě v tu chvíli umřela? Každý obyvatel si měl zvolit dva „bezpečné přátele“, jejichž zámky pak byly naprogramovány do knoflíků. Tak se o sebe staří navzájem starali. Říkalo se tomu komunitní péče.

Ale ony se teď plně života nalézaly simultánně v reálném čase u Irmina snídaňového stolu a debatovaly o tom, jak hrozně vypadá, když má většina obyvatel na prsou a na bříše jídelní lístek za poslední tři týdny. Copak oni sami nevidí, jak jsou ušmudlaní? A protože tu nebyly žádné ošetřovatelky, nikdo jim ani neporadil, že by jim prospělo používat při jídle bryndák nebo si aspoň jednou za týden vyměnit blůzu či košili. Irma si vzpomněla na sestřenic, které ochrnula půlka obličeje, takže jí čůrky jídla vytékaly koutkem úst na bradu a na prsa. Ať jí dávali sebevětší bryndák, stejně se vždycky upatlala. Obzvláště nepříjemné to bývalo na obědech v širokém rodinném kruhu, k nimž se kdysi

ještě dokázali scházet. Irma chvíli zavzpomínala na milé sestřenice a bratrance, na všechna ta veselá děvčata a chlapce, kteří milovali hru v karty a přípitky a každou neděli k sobě zvali rodinu na něco dobrého.

„Jejdanánku, já jsem vážně měla zábavný život,“ prohlásila pisklavě a spráskla ruce. Potom se podívala na Siiri a zvážněla. „Jenže oni už přece umřeli, všechny moje veselé sestřenky i veselí bratránci.“ Dvakrát dramaticky, rozdechvěle vzdychla. „Zbyla jsi mi jenom ty, Siiri.“

„Ach, ty chudinečko,“ řekla Siiri a pochopila, že je slabou útěchou v porovnání s nesčítelným množstvím Irminých sestřenic a bratranců.

Pojídalý bááábovku a usrkávaly rozpustnou kávičku, aniž by prohodily jediné slůvko. Jedné i druhé chyběly noviny, ale stěžovat si na to jim už nepřipadalo osvěživé. Když se noviny přestěhovaly na internet, obě se hodně dlouho zlobily. Napsaly šéfredaktorovi deníku *Helsingin Sanomat*, generálnímu řediteli koncernu Sanoma Oy a všem ředitelům, také do Holandska, šéfovi zákaznického servisu, předsedovi představenstva a manažerovi společenské odpovědnosti, ale na své pracně sestavené dopisy dostaly všehovšudy jen jednu odpověď. Stálo v ní: „Zákaznické ohlasy jsme soustředili na twitter. Nezapomeňte uvést rozlišovací znak: **@sanoma#ohlas#pochvalyztiznosti#spokojenyzakaznik.**“

Irma měla ve své zelené placce noviny na každý den a navíc cloudová – či obláčková, jak jim říkala ona – úložiště z celého světa a specializované přílohy, ale jakkoliv se ona i Siiri snažily, čtení novin na titěrné obrazovce je nebavilo. Navíc placka se snadno ušmudlala, když v ní prstem od bááábovky zkoušely lis-

tovat stránkami. A nebyly to vlastně ani žádné novinové stránky, ale pouze jejich grafické znázornění.

„Grafický, to je krásné slovo,“ prohlásila Irma a vychutnávala si ho na jazyku. „Působí tak nějak vznešeně a solidně, jako náhrobek. Grafický. Nevíš, jestli Anna-Liisa už pořídila Onnimu náhrobní kámen? Neměla s tím náhodou taky nějaké trable?“

„Ouha, a jaké!“

Onniho jméno se nevešlo na starý náhrobní kámen ke všem bývalým ženám, a tak Anna-Liisa musela obstarat nový, větší než ten předchozí, z krásné černé žuly. Nechala do něho při jednom vyrýt zlatým písmem i vlastní jméno, což Siiri a Irmě připadalo poněkud komické a především zbytečně nákladné.

„Ježišmarjájosefe!“ vyjekla zničehonic Irma, a vylekala tak Siiri k smrti.

Zpoza okenního závěsu se vynořil potkan. Živý potkan s lesklým kožíškem, chvíli se rozhlížel, načež se cílevědomě rozběhl po vinylové podlaze, nožičky mu jen cvakaly. Obě ženy lapaly po dechu a nevěděly, co udělat. Siiri ucítila ve spáncích strašlivou bodavou bolest a Irma si vyšpláchla kávu na modré šaty. Jakmile jim potkan proběhl mezi nohama, zaječely obě tak hlasitě, že zvířátko zmizelo z dohledu a chytrá stěna se probudila.

„Poplašný zvuk neznámého původu! Zkontrolujte požární hlásič!“

Siirin dech se odmítal srovnat. Měla pocit, jako kdyby uběhla osm set metrů pozpátku a navrch udělala několik kotrmelců. Srdce jí zběsile zabušilo, načež si dalo děsivě dlouhou pauzu, a pak se opět divoce rozběhlo. Nevypravila ze sebe jediné slovo, jen vrhala vyplašené pohledy střídavě na Irmu a chytrou stěnu, která ani za téhle situace nenabízela žádnou pomoc.